

31.3.2026

Tieteentekijöiden lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle työttömyysturvan yhdistelmävakuutusta koskevaksi lainsäädännöksi (VN/14511/2025)

Yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa

Vastaako mielestänne hallituksen esityksessä ehdotettu työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen toteuttamistapa työelämän ja monimuotoisesti työllistyvien henkilöiden tarpeisiin?

Kyllä

Osittain

Ei

En osaa sanoa

Mahdollisuus perusteluihin:

Tieteentekijät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa.

Tieteentekijöiden kannalta keskeisin ryhmä ja työn muoto yhdistelmävakuutuksen kannalta ovat apurahansaajat. Moni apurahansaaja kokee nykyjärjestelmän ongelmaksi, ettei apurahalla voi kerryttää työttömyysturvan työssäoloehtoa. Nykyjärjestelmän ehdottomasti hyvä puoli on kuitenkin se, että apurahakaudet ovat ns. hyväksyttävä syy olla poissa työmarkkinoilta ja näin ollen apurahat pidentävät työssäoloehdon tarkastelu-aikaa, jolloin työssäoloehto ja ansiosidonnaisen taso voidaan perustaa apurahakautta edeltäneeseen ja työsuhteessa kertyneeseen työhistoriaan. Näin ollen työttömyysturvan kannalta heikossa asemassa olevat nykyisin lähinnä he apurahansaajat, joilla ei ole riittävästi palkkatyön muodossa kertynyttä työhistoriaa.

Käsillä olevan hallituksen esityksen mukaisessa yhdistelmävakuutuksessa monen apurahansaajan asema uhkaa kuitenkin huonontua nykyisestä: joko työttömyysturva heikkenee, kun apuraha kerryttää työssäoloehtoa, mutta yksilö ei ota sille vakuutusta, tai vakuutuksesta maksetaan huomattavasti enemmän kuin palkansaajan vakuutuksesta. Tieteentekijöiden, jotka urallaan vuorottelevat apuraha- ja palkkatyön välillä, ansioturva myös heikkenisi hallituksen esittämässä yhdistelmävakuutuksen muodossa, kun ansiosidonnainen perustuisi tulotasoltaan heikompaan apurahaan, eikä enää apurahakautta edeltäneen työsuhteen palkkaan. Työskentelyapurahat ovat pääsääntöisesti aina työsuhteen palkkaa pienempiä, etenkin urallaan jo pidemmälle ehtineiden tieteentekijöiden kohdalla.

Hallituksen esitys sisältää myös sen vaihtoehdon, että pelkästään apurahalla työskentelevä voisi ottaa työskentelylleen yrittäjän työttömyysvakuutuksen. Vaikka on hyvä asia, että myös pelkkä apurahalla työskentely voitaisiin vakuuttaa, jos kerran osa-aikaista/palkkatyön rinnalla tapahtuvaa apurahatyöskentelyä voitaisiin vakuuttaa, on tutkimustyötä tekevän yksilön kannalta merkittävä ongelma, että hän joutuu jatkuvasti työuransa aikana vaihtamaan työttömyysvakuutusta sekä mahdollisesti työttömyyskassaa työtilanteensa mukaan: onko tutkija työsuhteessa, samaan aikaan työsuhteessa ja apurahalla, vai pelkästään apurahalla. Apurahat ovat aina määräaikaaisia

työn muotoja, eivät vakituisia ja vain harvoin pitkäaikaisia, joten monen tutkijan työn muoto vaihtelee uran aikana toistuvasti. Moninaista työtä tekevän tutkijan kannalta hallituksen esitys on erittäin ongelmallinen ja yksilön kannalta sekava muun muassa siinä, että pelkkään apurahamuotoiseen työhön sovellettaisiin yrittäjän työttömyysvakuutuksen ehtoja, jolloin työssäoloehto olisi palkansaajaa ja yhdistelmävakuutettua pidempi, eli yrittäjän kohdalla 15 kk.

Tieteentekijöiden selvitysten (jäsenkyselyt sekä kyselyt nuoremmille tutkijoille) mukaan yhden apurahakauden tyypillisin kesto on 12 kk, joten yksi apurahakausi ei ehtisi kerryttää yrittäjän työssäoloehtoaa. Hallituksen esityksen mukaan, siinä missä yhdistelmävakuutettuun ehdotetaan sovellettavan vakuutuksen jälkisuojaa, ei tällaista jälkisuojaa ulotettaisi muihin vakuutuslajeihin, eli esim. aiemmin palkansaajana toiminut tutkija ei pystyisi yhdistämään työssäoloehtoaa siirtyessään palkansaajavakuutuksen ja yrittäjävakuutuksen välillä. Tämä järjestelmän jäykkyys ja se, että eri vakuutuslajeihin sovelletaan erilaisia ehtoja, ei palvele tieteen tekijöitä ja tutkijoita, joiden urat rakentuvat työsuhteisen, apurahalla rahoitetun, tai näiden yhdistelminä tehdyn tutkimustyön muodoissa.

Koska tutkijanurat usein muodostuvat peräkkäin, rinnan ja päällekkäin erilaisista työn muodoista, tutkija voisi joutua toistuvasti päivittämään työttömyysvakuutustaan kulloisenkin työtilanteen mukaan. Tämä tekee hallituksen esittämästä järjestelmästä yksilölle monimutkaisen ja nostaa ns. väärinvakuuttamisen riskin korkeaksi. Esitetty yhdistelmävakuutus sekä nykyinen yrittäjän työttömyysvakuutus ovat merkittävästi kalliimpia kuin nykyiset palkansaajan vakuutukset, joten pienemmistä apurahatuloista vakuutuksen maksaminen ei ole helppoa tai mielekästä. Tämä taas laskee vakuutuksen houkuttelevuutta samalla, kun se nostaa vakuutuksen hintaa entisestään kaikille yhdistelmävakuutetuille, jos tai kun yhdistelmävakuutuksen rahoitus katetaan vain työttömyyskassojen jäsenmaksuilla.

Ainut apurahansaajien ryhmä, jonka työttömyysturva voisi esitetyn yhdistelmävakuutuksen myötä vahvistua nykyisestä, on he apurahansaajat, joilla ei ole aiempaa palkkatyöhistoriaa koko työssäoloehdon vaatimalta ajalta (väh. 12 kk).

Näin ollen hallituksen esitys yhdistelmävakuutuksesta vahvistaisi tutkijan työttömyysturvaa vain lyhytaikaisesti lähinnä tutkijanuran alkuvaiheessa, kun työhistoriaa muusta kuin apurahalla työskentelystä ei ole vielä riittävästi kertynyt. Mutta heillekin vakuutus ehdotetussa muodossa voi olla kallis ratkaisu siihen nähden, millaisen työttömyysturvan sillä saa, kun ansiosidonnaista on nykyisellä hallituskaudella merkittävästi leikattu. Lisäksi yrittäjän työssäoloehdon pituus (15 kk) voi koitua monen apurahatutkijan haitaksi, jos apurahakausi on vain 12 kk ja sen jälkeen työn muoto jälleen vaihtuu.

Mikäli apurahansaajat päätetään ottaa mukaan yhdistelmävakuutukseen, niin esitystä pitää muuttaa siten, että työskentelyapurahan vaikutus työttömyysturvaan riippuu siitä, ottaako henkilö vakuutuksen apurahalleen vai ei: Jos henkilö jättäisi apurahan vakuuttamatta, mitään muutoksia työttömyysturvaan ei apurahan osalta nykytilanteeseen nähden tulisi. Apurahakausi pidentäisi tarkastelujaksoa kuten nykyään, eikä sitä huomioitaisi päivärahan sovittelussa. Sen sijaan työskentelyapurahan vakuuttaneen osalta apuraha esityksen mukaisesti huomioitaisiin työssäoloehdossa, eikä se pidentäisi tarkastelujaksoa ja samaten, koska apuraha huomioitaisiin päivärahan suuruutta laskettaessa, se myös huomioitaisiin päivärahan sovittelussa.

Näin muotoiltuna yhdistelmävakuutus antaisi työskentelyapurahan saajalle mahdollisuuden tehdä työttömyysturvan näkökulmasta omaan tilanteeseensa parhaiten soveltuvan ratkaisun. Tämä myös nähdäksemme vähentäisi väärin vakuuttamisen riskiä ainakin siltä osin, että he apurahansaajat, jotka vuorottelevat työsuhteisen ja apurahatyön välillä, voisivat pysyä

palkansaajan vakuutuksessa, eikä heidän olisi pakko joka työtilanteen vaihdoksessa vaihtaa vakuutustaan. Sen sijaan he apurahansaajat, joilla apuraha muodostaa pääosan työskentelystä ja ansioista, voisivat vakuuttaa itsensä joko yhdistelmä- tai yrittäjävakuutuksessa.

Muilta osin kannatamme sitä, että samanaikaisesti yrittäjänä ja palkansaajana tehtyä työtä voisi esityksen mukaan vakuuttaa samanaikaisesti työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksessa. Tämä on merkittävä puute nykyisessä työttömyysturvassa. Hallituksen esitys ei kuitenkaan poista epävarmuutta siitä, tullaanko henkilö arvioimaan päätoimiseksi tai sivutoimiseksi yrittäjäksi tai itsensä työllistäjäksi palkkatyön päätyttyä, jos henkilöllä on sekä palkka- että yrittäjätuloa. Yhdistelmävakuutuksen toimivuuden ja luotettavuuden kannalta on olennaista, että yksikö voi vakuutusta ottaessaan myös luottaa saavansa siitä turvan työttömyyden koittaessa. Näin ollen työvoimapolitiittisten lausuntojen käytänteitä ja tulkintoja tulisi arvioida ja yhdenmukaistaa nykyisestä.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen henkilöpiiriä:

Korostamme, että apurahansaajien työttömyysturvaa on tärkeää vahvistaa, mutta nyt esitetty yhdistelmävakuutuksen malli ei tätä tee.

Mikäli apurahansaajat päätetään ottaa mukaan yhdistelmävakuutukseen, niin esitystä pitää muuttaa siten, että työskentelyapurahan vaikutus työttömyysturvaan riippuu siitä, ottaako henkilö vakuutuksen apurahalleen vai ei: Jos henkilö jättäisi apurahan vakuuttamatta, mitään muutoksia työttömyysturvaan ei apurahan osalta nykytilanteeseen nähden tulisi. Apurahakausi pidentäisi tarkastelujaksoa kuten nykyään, eikä sitä huomioitaisi päivärahan sovittelussa. Sen sijaan työskentelyapurahan vakuuttaneen osalta apuraha esityksen mukaisesti huomioitaisiin työssäoloehdossa, eikä se pidentäisi tarkastelujaksoa ja samaten, koska apuraha huomioitaisiin päivärahan suuruutta laskettaessa, se myös huomioitaisiin päivärahan sovittelussa.

Kommenttinne koskien yhdistelmävakuutuksen vapaaehtoisuutta:

Vakuutuksen tulee olla vapaaehtoinen. Kuitenkin, jos hallituksen esityksen mukaan apurahalla työskentely ei enää nykyiseen tapaan olisi hyväksyttävä syy olla poissa työmarkkinoilta, vaan luettaisiin osaksi työssäoloehdtoa, niin tämä ohjaa vahvasti apurahansaajia vakuutuksen piiriin, vaikka vakuutuksen antama turva suhteessa sen hintaan ei ole merkittävä ja vakuutus sekä apurahojen huomioiminen ansiosidonnaisen perusteena voi osalla apurahansaajia heikentää työttömyysturvaa nykyisestä.

Kommenttinne yhdistelmävakuutuksen työssäoloehdosta:

Sinänsä on selkeätä, jos yhdistelmävakuutuksen työssäoloehto on sama kuin palkansaajan. Kuitenkin se, että yrittäjän työssäoloehto on edelleen erilainen (työssäoloehto on palkansaajaa pidempi ja tulojen alaraja korkeampi), sekoittaa järjestelmää ja eri työn muotoja yksilön kannalta.

Korostamme, että tutkimustyötä tekevän tieteentekijän tulisi ehdotetussa mallissa jatkuvasti päivittää työttömyysvakuutustaan palkansaajan, yhdistelmävakuutuksen ja yrittäjän vakuutuksen välillä kulloisenkin työtilanteen mukaan. Se, että kuhunkin vakuutukseen on omat ehtonsa, tekee järjestelmästä yksilön kannalta hyvin vaikeaselkoisen ja vaikeasti ennakoitavan. Voi myös olla niin, että tieteentekijä on alun perin vakuutettuna kassassa, joka ei näitä kaikkea kolmea eri vakuutusta tulevaisuudessa tarjoa. Tällöin yksilön tulee myös vaihtaa työttömyyskassaa, mikä lisää yksilön vastuuta ja väärinvakuuttamisen riskiä toistuvasti muuttuvissa työtilanteissa.

Vaikutukset omaishoitajiin

Ei kommentoitavaa.

Ansiopäivärahan rahoitus

Kommenttinne ehdotukseen ansiopäivärahan rahoituksesta:

Emme kannata esitystä, että yhdistelmävakuutuksen ansio-osa rahoitettaisiin pelkästään työttömyyskassan jäsenmaksulla. Tämä luo järjestelmän, joka on yksilön kannalta kallis ja työttömyyskassojen kannalta erittäin riskialtis. Etenkin yhdistelmävakuutuksen käynnistämisvaiheessa on kassojen näkökulmasta erittäin haastavaa määrittää oikeansuuruinen jäsenmaksutaso kattamaan vakuutuksen tarjoamisesta syntyviä etuus- ja hallintokulumenoja, sillä tietoa vakuuttamistason suuruudesta ei käytännössä ole. Alkuvaiheessa määrittäminen perustuisi siis puhtaasti arvioon. Huolena on, että yhdistelmävakuutuksen jäsenmaksu nousisi joko alussa tai muutaman vuoden kuluttua aloittamisesta niin korkeaksi, että se ei houkuttele ostamaan vakuutusta.

Kommenttinne ehdotukseen rahoituksen erillisyydestä:

Esitetyt varojen erillisyyttä koskevat vaatimukset lisäävät merkittävästi työttömyyskassan taloudenpidon hallinnollista työtä riippuen, mitä vaihtoehtoja työttömyyskassa päättäisi tarjota kolmesta eri vakuutuslajista (palkansaajan vakuutus, yhdistelmävakuutus, yrittäjävakuutus). Samalla, kun yhdistelmävakuutukseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä työttömyyskassojen kannalta, hallinnolliset ja taloudenpitoon liittyvät vaatimukset todennäköisesti vähentävät kassojen kiinnostusta ja mahdollisuutta alkaa tarjota uutta vakuutusta jäsenilleen.

Yhdistelmävakuutuksen vakuutuskannan luovuttaminen tai sulkeminen

Kommenttinne ehdotukseen vakuutuskannan luovuttamisesta ja sulkemisesta:

Ei kommentoitavaa.

Työttömyyskassajaon purkaminen

Kommenttinne työttömyyskassajaon purkamisesta:

Vaikka kassajaon purkaminen voi sinänsä olla perusteltua, yhdistelmävakuutukseen liittyy merkittäviä taloudellisia riskejä työttömyyskassojen kannalta, minkä lisäksi hallinnolliset ja taloudenpitoon liittyvät vaatimukset todennäköisesti vähentävät kassojen kiinnostusta ja mahdollisuutta alkaa tarjota uutta vakuutusta jäsenilleen. Näin ollen yksilön ja kassan jäsenen voi olla jatkossa pakko vaihtaa kassajäsenyyttään aina kutakin työtilannetta vastaavaksi, mikä vähentää järjestelmän mielekkyyttä niin yksilön kuin kassojen kannalta, sekä lisää yksilön ns. väärinvakuuttamisen riskiä.

Taloudelliset vaikutukset

Kommenttinne esityksen taloudellisista vaikutuksista:

Se, että yhdistelmävakuutuksen rahoitus perustuu pääosin suoraan työttömyyskassojen jäsenmaksuilla kerättäviin varoihin, luo yksilön kannalta kalliin vakuutustuotteen samalla, kun

ansiosidonnaisen tasoa on leikattu mm. porrastamalla. Tämä vähentää yhdistelmävakuutuksen mielekkyyttä yksilöiden kannalta, eikä tavoitteista huolimatta vahvasta erilaista työtä tekevien työttömyysturvaa nykyisestä, vaan voi jopa heikentää sitä. Työttömyyskassojen näkökulmasta yhdistelmävakuutuksen rahoitus on riskialtis.

Vaikutukset kuntiin

Kommenttinne esityksen vaikutuksista kuntiin:

Ei kommentoitavaa.

Kotitalousvaikutukset, muut ihmisvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset

Kommenttinne esityksen muista ihmisvaikutuksista ja yhteiskunnallisista vaikutuksista:

Yksilöiden ja kotitalouksien kannalta järjestelmä, joka lisää merkittävästi yksilön vastuuta ja tietoisuuden vaadetta erityyppisistä työttömyysvakuutuksista, niiden ehdoista ja oikeellisuudesta eri työllisyystilanteissa, ja toisaalta väärinvakuuttamisen riskiä, voi horjuttaa luottamusta koko työttömyysturvajärjestelmään ja lopulta yhteiskuntaan. Näin on etenkin, mikäli esitetyllä tavalla nykyiset työvoimapolitiittiset käytänteet ja tulkinnat eivät muutu.

Merkittävä ongelma on myös se, jos yhdistelmävakuutus tulee heikentämään joidenkin työttömyysturvaa nykyisestä. Tällainen ryhmä on erityisesti he apurahansaajat, joiden uralla työsuhteinen ja apurahalla tehty työ vuorottelevat: jos apuraha kaikissa tilanteissa luetaan mukaan työssäoloeseen, oli apuraha vakuutettu yhdistelmä- tai yrittäjävakuutuksella tai ei, niin he apurahansaajat, joilla on riittävä työssäoloehto kertynyt työsuhteessa, joutuvat nykyistä heikompaan asemaan, mikäli yhdistelmävakuutus toteutetaan nyt ehdotetulla tavalla.

Vaikutukset Ahvenanmaan maakuntaan

Kommenttinne vaikutuksista Ahvenanmaan maakuntaan:

Ei kommentoitavaa.

Vaikutukset toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin

Kommenttinne vaikutuksista toimeenpanijoihin ja muihin viranomaisiin:

Vaikutuksia toimeenpanijoihin ja viranomaisiin on useita, mutta korostamme selkeän ja vaikuttavan viestinnän ja ohjeistuksen merkitystä. Ehdotettu malli vaatisi erimuotoista työtä tekeviä yksilöitä toistuvasti päivittämään työttömyysvakuutustaan kutakin työtilannetta vastaavaksi. Tässä mallissa ei siis enää riitä, että kerran liittyy työttömyyskassan jäseneksi, vaan vakuutuslaji ja mahdollisesti kassa tulisi vaihtaa useamman kerran työuran aikana. Näin ollen esim. työttömyyskassojen ja muiden toimijoiden tulee viestiä aktiivisesti, selkeästi ja tehokkaasti eri vakuutuslajien sisällöistä ja ehdoista. Silti muutos on niin suuri nykyjärjestelmään verrattuna, että todennäköisesti olisi paljon yksilöitä, joiden vakuutuslaji ei vastaisi todellista työtilannetta. Lisäksi työtilannetta ja työllistymisen tapaa voi olla vaikea ennakoida etukäteen oikein, joten väärinvakuuttamisen riski on todellinen.

Vaikutukset muutoksenhakuasteiden toimintaan

Kommenttinne vaikutuksista muutoksenhakuasteiden toimintaan:

Ei kommentoitavaa.

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Kommenttinne voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä:

Ottaen huomioon, miten suuri muutos yhdistelmävakuutus on nykyiseen työttömyysturvaan ja kassajärjestelmään, esitetty voimaantulon aikataulu on aikaisin mahdollinen.

Muuta lausuttavaa esityksestä

Muut kommenttinne esityksestä:

Työelämän murros, monimuotoisen työn lisääntyminen ja erityisesti luovien alojen sosiaaliturva ovat odottaneet pitkään toimia työttömyysturvan kehittämiseksi. Petteri Orpon hallitusohjelmassa on tartuttu tähän ja pyritty luomaan yhdistelmävakuutuksen malli, joka ratkaisisi erilaista työtä tekevien työttömyysturvan aukkoja ja puutteita. Vaikka yhdistelmävakuutusta on laajasti odotettu, toteamme Tieteentekijöiden näkökulmasta painavasti, että nyt esitetty malli ei kokonaisuudessaan vahvista apurahansaajien työttömyysturvaa. Päinvastoin useimmissa tapauksissa esitetty malli heikentää heidän työttömyysturvaansa. Lisäksi esitetty yhdistelmävakuutuksen malli on monimutkainen ja lisää merkittävästi yksilön vastuuta omasta sosiaaliturvastaan.

Yhdistelmävakuutuksen kallis hinta sekä ns. väärinvakuuttamisen riski ovat todellisia ja voivat vakavalla tavalla heikentää yksilöiden luottamusta yhteiskuntaan ja sosiaaliturvaan.

Tieteentekijöille on tärkeää vahvistaa apurahansaajien työttömyysturvaa. Silti Tieteentekijät ei kannata apurahansaajien sisällyttämistä yhdistelmävakuutukseen nyt esitetyllä tavalla. Mikäli apurahansaajat päätetään ottaa mukaan yhdistelmävakuutukseen, niin esitystä pitää muuttaa siten, että työskentelyapurahan vaikutus työttömyysturvaan riippuu siitä, ottaako henkilö vakuutuksen apurahalleen vai ei: Jos henkilö jättäisi apurahan vakuuttamatta, mitään muutoksia työttömyysturvaan ei apurahan osalta nykytilanteeseen nähden tulisi. Apurahakausi pidentäisi tarkastelujaksoa kuten nykyään, eikä sitä huomioitaisi päivärahan sovittelussa. Sen sijaan työskentelyapurahan vakuuttaneen osalta apuraha esityksen mukaisesti huomioitaisiin työssäoloehdossa, eikä se pidentäisi tarkastelujaksoa ja samaten, koska apuraha huomioitaisiin päivärahan suuruutta laskettaessa, se myös huomioitaisiin päivärahan sovittelussa.

Lisätietoja:

Nina Hahtela, toiminnanjohtaja

Miia Ijäs-Idrobo, erityisasiantuntija